Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

29 ноември 2017 година*

„Преюдициално запитване — Сближаване на законодателствата — Авторско право и сродни права — Директива 2001/29/ЕО — Член 5, параграф 2, буква б) — Изключение за копиране за лично ползване — Член 3, параграф 1 — Публично разгласяване — Специфичен технически способ — Предоставяне на услуга за видеозапис от разстояние (*cloud computing*) на копия на произведения, защитени от авторското право, без съгласието на съответния автор — Активна намеса на доставчика на услугата в посочения запис“

По дело C-265/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunale di Torino (Първоинстанционен съд, Торино, Италия) с акт от 4 май 2016 г., постъпил в Съда на 12 май 2016 г., в рамките на производство по дело

VCAST Limited

срещу

RTI SpA,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, J. Malenovský (докладчик), M. Safjan, D. Šváby и M. Vilaras, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: R. Schiano, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 29 март 2017 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за VCAST Limited, от E. Belisario, F. G. Tita, M. Ciurcina и G. Scorza, avvocati,

– за RTI SpA, от S. Previti, G. Rossi, V. Colarocco, F. Lepri, и A. La Rosa, avvocati,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от G. Galluzzo и R. Guizzi, avvocati dello Stato,

– за френското правителство, от D. Colas и D. Segoin, в качеството на представители,

* Език на производството: италиански.

– за португалското правителство, от L. Inez Fernandes, M. Figueiredo и T. Rendas, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от L. Malferrari и J. Samnadda, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 септември 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, 2001 г., стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230), по-специално на член 5, параграф 2, буква б), на Директива 2000/31/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 8 юни 2000 година за някои правни аспекти на услугите на информационното общество, и по-специално на електронната търговия на вътрешния пазар (ОВ L 178, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 29, стр. 257), както и на Договора за функционирането на Европейския съюз.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между VCAST Limited и RTI SpA по повод законосъобразността на предоставянето на клиентите на VCAST на система за видеозапис в облак на телевизионни предавания, излъчвани по-специално от RTI.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2000/31

3 Съгласно член 3, параграф 2 от Директива 2000/31:

„Държавите членки не могат, по причини, свързани с координираната област, да ограничават свободата на предоставяне на услуги на информационното общество от друга държава членка“.

4 Член 3, параграф 3 от Директива 2000/31 предвижда по-специално, че член 3, параграф 2 от Директивата не се прилага за областите, посочени в приложението към посочената директива, като въпросното приложение се отнася по-конкретно до авторското право и сродните права.

Директива 2001/29

5 Съгласно съображение 1 от Директива 2001/29:

„Договорът предвижда създаването на вътрешен пазар и установяването на система, която да гарантира, че няма нарушаване на конкуренцията във вътрешния пазар. Хармонизирането на законодателствата на държавите членки в областта на авторското право и сродните му права допринася за постигането на тези цели“.

6 Съображение 23 от Директивата гласи:

„Настоящата директива следва да хармонизира в по-голяма степен правото на автора на съобщаване на публиката. Настоящото право следва да се разбира в широк смисъл, като обхваща всяко съобщаване на публиката, която не присъства на мястото, откъдето произхожда разгласяването. Това право следва да обхваща всяко такова предаване или препредаване на произведение на публиката по жичен или безжичен път, включително аудио-визуално излъчване. Това право не обхваща други действия“.

7 Член 2 от Директивата предвижда:

„Държавите членки предвиждат изключителното право да разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма, изцяло или частично:

а) за авторите — на техните произведения;

б) за артистите изпълнители — на фиксирането на техните изпълнения;

в) за продуценти на звукозаписи — на техните звукозаписи;

г) за продуцентите — на първото фиксиране на филми, по отношение на оригинала и копията на техните филми;

д) за радио- и телевизионните организации — за фиксирането на техните излъчвания, независимо дали тези излъчвания са предавани по жичен път или по въздуха, включително чрез кабел или спътник“.

8 Съгласно член 3, параграф 1 от Директива 2001/29:

„Държавите членки предоставят на авторите изключително право да разрешават или забраняват публичното разгласяване на техни произведения по жичен или безжичен път, включително предоставяне на публично разположение на техни произведения по такъв начин, че всеки може да има достъп до тях от място и във време, самостоятелно избрани от него“.

9 Член 5, параграф 2, буква б) от Директивата предвижда:

„Държавите членки могат да предвидят изключения или ограничения от правото на възпроизвеждане, предвидено в член 2, в следните случаи:

[…]

б) по отношение на възпроизвеждане върху какъвто и да е носител, извършвано от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер, при условие че притежателите на права получават справедливо обезщетение, което отчита прилагането или неприлагането на технически мерки, посочени в член 6 по отношение на съответните произведения или обект“.

10 Съгласно член 5, параграф 5 от Директивата:

„Изключенията и ограниченията, предвидени в параграфи 1, 2, 3 и 4, се прилагат само в някои специални случаи, които не засягат нормалното използване на произведението или друг закрилян обект, и не засягат неоправдано законните интереси на притежателя на права“.

Италианското право

11 Член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 е въведен в италианското право с член 71 sexies от legge n. 633 — Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (Закон № 633, за защита на авторското право и сродните му права) от 22 април 1941 г., в действащата му редакция към датата на настъпване на фактите в главното производство (наричан по-нататък „Законът за авторското право“). Член 71 sexies, съдържащ се в раздел II от този закон, озаглавен „Копиране за лично ползване“, предвижда:

„1. Копирането за лично ползване на звукозаписи и видеозаписи на какъвто и да било носител, извършено от физическо лице единствено за лично ползване, се разрешава, при условие че то няма пряко или непряко търговски характер и че се отчита прилагането на техническите мерки, предвидени в член 102 quater.

2. Копирането по параграф 1 не може да се извършва от трети лица. Предоставянето на услуги, насочени към копиране на звукозаписи и видеозаписи от физически лица за лично ползване, представлява дейност по възпроизвеждане, за която се прилагат членове 13, 72, 78 bis, 79 и 80.

[…]“.

12 Член 71 septies от Закона за авторското право гласи:

„1 Авторите и производителите на звукозаписи, както и първоначалните производители на аудиовизуални произведения, изпълнителите и продуцентите, както и производителите на видеозаписи и техните правоприемници, имат право на обезщетение при копиране за лично ползване на посочените в член 71 sexies звукозаписи и видеозаписи. По отношение на устройствата, предназначени единствено за аналогови или цифрови звукозаписи или за видеозаписи, обезщетението е част от цената, която крайният купувач плаща на продавача и която при многофункционалните устройства се изчислява въз основа на цената на устройство с характеристики, еднакви с тези на предназначения за записване вътрешен компонент, а когато това не е възможно, обезщетението представлява фиксирана сума за всяко устройство. По отношение на носители за аудио- и видеозапис, например аналогови и цифрови носители, фиксирана и преносима памет, предназначени за звукозаписи или видеозаписи, обезщетението се изчислява в зависимост от капацитета за запис на тези носители. По отношение на системите за видеозапис от разстояние предвиденото в настоящия параграф обезщетение се дължи от лицето, което предоставя услугата, и се изчислява в зависимост от полученото възнаграждение за предоставяне на самата услуга.

2. Обезщетението по параграф 1 се определя при спазване на общностната правна уредба и във всички случаи, като се вземат предвид правата за възпроизвеждане, с декрет на министъра за културното наследство и културната дейност, най-късно до 31 декември 2009 г., след консултации с комитета по член 190 и професионалните организации, които в най-голяма степен представляват производителите на посочените в параграф 1 устройства и носители. За определяне на обезщетението се вземат предвид прилагането или неприлагането на техническите мерки, предвидени в член 102 quater, както и различията при аналоговото копиране и цифровото копиране. Декретът се актуализира на всеки три години.

[…]“.

13 Съгласно член 102 quater от Закона за авторското право:

„1. Носителите на авторски и на сродни права, както и на правото по член 102 bis, параграф 3 могат да приложат към произведенията или защитените обекти ефективни технологични защитни мерки, включващи всякаква технология, устройство или съставна част, които при обичайното им използване са предназначени да попречат или да ограничат неразрешени от носителите на правата действия.

2. Технологичните мерки за защита се считат за ефективни, когато закриляното произведение или друг закрилян обект е контролиран от носителите на права чрез прилагането на контрол на достъпа или на защитен процес като кодиране, смущаване или друго преобразуване на произведението или на друг закрилян обект, или механизъм за контрол върху копирането, с който се постига целта за защита.

3. Настоящият член не засяга прилагането на разпоредбите относно компютърните програми, съдържащи се в дял I, глава IV, част VI“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

14 VCAST е дружество, учредено по английското право, което предоставя на своите потребители в интернет пространство за съхранение в облак (*cloud*) на предаванията на италиански телевизионни организации, излъчвани чрез наземно телевизионно аудио-визуално излъчване, сред които RTI.

15 Видно от акта за преюдициално запитване, на практика потребителят избира предаване на уебсайта на VCAST, на който е показана програмата на всички телевизионни канали, включени в предоставяната от дружеството услуга. Потребителят може да посочи определено предаване или часови диапазон. Впоследствие управляваната от VCAST система улавя телевизионния сигнал с помощта на своите антени и записва целия часови диапазон на предаването, избрано от пространството за съхранение, посочено от потребителя. Това пространство за съхранение се закупува от потребителя от друг доставчик.

16 VCAST предявява иск срещу RTI пред специализиран състав в областта на фирменото право към Tribunale di Torino (Първоинстанционен съд, Торино, Италия), като иска от него да установи законосъобразността на дейността му.

17 В хода на производството с определение от 30 октомври 2015 г. посочената юрисдикция уважава частично молбата за налагане на временни и обезпечителни мерки, подадена от RTI, и по същество забранява на VCAST да продължава дейността си.

18 Като приема, че решаването на спора частично зависи от тълкуването на правото на Съюза, по-специално на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, Tribunale di Torino (Първоинстанционен съд, Торино, Италия) решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Съвместима ли е с общностното право — по-специално с член 5, параграф 2, буква б) от [Директива 2001/29] (както и с [Директива 2000/31] и с учредителния договор), национална правна уредба, която не допуска търговец да предоставя на частноправни субекти услуги, представляващи видеозапис от разстояние на копия за лично ползване на произведения, защитени с авторското право, чрез т.нар. cloud computing, като активно участва при копирането, без разрешението на притежателя на правата?

2) Съвместима ли е с общностното право — по-специално с член 5, параграф 2, буква б) от [Директива 2001/29] (както и с [Директива 2000/31] и с учредителния договор), национална правна уредба, която допуска търговец да предоставя на частноправни субекти услуги, представляващи видеозапис от разстояние на копия за лично ползване на произведения, защитени с авторското право, чрез т.нар. cloud computing, като активно участва при копирането, отново без разрешението на притежателя на правата, срещу заплащане на фиксирано обезщетение в полза на последния, което по същество означава, че за него се прилага задължителен лицензионен режим?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

19 Видно от акта за преюдициално запитване, запитващата юрисдикция е постановила определение за налагане на временни и обезпечителни мерки, включващи временна забрана на дейността, осъществявана от VCAST.

20 При това положение посочената юрисдикция поставя на Съда два преюдициални въпроса относно тази дейност, като възприема две противоположни хипотези — едната насочваща, че национална правна уредба забранява посочената дейност, а другата допускаща, че напротив, тази дейност е разрешена.

21 Следователно е допустимо от тези съображения да се заключи, че не е окончателно установено, че разглежданата в главното производство правна уредба действително забранява подобна дейност.

22 При тези обстоятелства и за да предостави на запитващата юрисдикция полезен отговор, Съдът ще отговори на тези два въпроса заедно, възприемайки хипотезата, че национална правна уредба разрешава осъществяването на дейност като разглежданата в главното производство.

23 На следващо място, следва да се констатира, че запитващата юрисдикция иска от Съда да установи съответствието с правото на Съюза на разглежданата в главното производство национална разпоредба, като се позовава не само на Директива 2001/29, по-специално член 5, параграф 2, буква б), но и на Директива 2000/31, както и на „учредителния договор“.

24 В това отношение, както отбелязва генералният адвокат в точка 19 от заключението си, разпоредбата от Директива 2000/31, която евентуално е приложима в настоящия случай, е член 3, параграф 2, който забранява на държавите членки да ограничават свободата на предоставяне на услуги на информационното общество от друга държава членка. При все това съгласно член 3, параграф 3 от посочената директива ограниченията, които произтичат от закрилата с авторски и сродни права, са изключени от обхвата на посочената забрана.

25 От това следва, че разпоредбите на Директива 2000/31 не са приложими по дело като разглежданото в главното производство, което се отнася до авторското право и изключенията от него.

26 Що се отнася до поставените въпроси в частта им относно „договора“, следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда, когато даден въпрос е регламентиран по хармонизиран начин на равнището на Съюза, всяка свързана с него национална мярка трябва да се преценява с оглед на предписанията на тази мярка за хармонизация (вж. по-специално решения от

13 декември 2001 г., DaimlerChrysler, C-324/99, EU:C:2001:682, т. 32, от 24 януари 2008 г., Roby Profumi, C-257/06, EU:C:2008:35, т. 14 и от 1 октомври 2009 г., HSBC Holdings и Vidacos Nominees, C-569/07, EU:C:2009:594, т. 26).

27 Следва обаче да се припомни, че една от целите, преследвани с Директива 2001/29, както следва от съображение 1 от нея, е хармонизацията на законовите разпоредби на държавите членки в областта на авторското право и сродните му права, за да допринесе за осъществяването на целта, свързана с установяването на вътрешен пазар.

28 Ето защо липсват основания за произнасяне по поставените въпроси с оглед на Договора за функционирането на Европейския съюз.

29 При тези условия следва да се приеме, че с въпросите си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Директива 2001/29, по-специално член 5, параграф 2, буква б), допуска национално законодателство, което позволява на търговско предприятие да предоставя на физически лица услуга за видеозапис от разстояние на копия за лично ползване на произведения, защитени от авторско право, чрез информационна система, като се намесва активно в записа без разрешението на притежателя на правата.

Отговор на Съда

30 Съгласно член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, държавите членки могат да предвидят изключения или ограничения на правото на възпроизвеждане, когато става въпрос за записи, осъществени на какъвто и да е носител от физическо лице за лично ползване и за цели, които нямат пряко или косвено търговски характер.

31 Освен това член 5, параграф 5 от Директивата предвижда, че изключенията и ограниченията, предвидени по-специално в член 5, параграф 2, се прилагат само в някои специални случаи, които не засягат нормалното използване на произведението или друг закрилян обект и не засягат неоправдано законните интереси на притежателя на права.

32 Що се отнася до член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, следва да се припомни, на първо място, че съгласно постоянната практика на Съда разпоредбите на директива, които се отклоняват от общ принцип, установен със същата директива, трябва да се тълкуват ограничително (решение от 10 април 2014 г., ACI Adam и др., C-435/12, EU:C:2014:254, т. 22 и цитираната съдебна практика). От това следва, че посоченият член 5, параграф 2, буква б) трябва да бъде тълкуван по този начин.

33 Съдът също е постановил, че изготвянето на копие от физическо лице за лично ползване представлява действие, вследствие на което притежателят на съответните права може да претърпи вреди, когато е осъществено, без предварително да е поискано разрешение от този притежател (вж. в този смисъл решение от 21 октомври 2010 г., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, т. 44—46).

34 Освен това Съдът приема, че макар член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29 да трябва се разбира в смисъл, че изключението за копиране за лично ползване наистина забранява на притежателя на авторски права да упражнява изключителното си право да разрешава или забранява възпроизвеждането спрямо лица, които правят копия на произведенията им за лично ползване, все пак тази разпоредба не трябва да се разбира като задължаваща, в допълнение към това изрично предвидено ограничение, притежателя на авторски права да търпи евентуалните нарушения на правата му, съпътстващи копирането за лично ползване (вж. в този смисъл решение от 10 април 2014 г., ACI Adam и др., C-435/12, EU:C:2014:254, т. 31).

35 На последно място, от съдебната практика следва, че, за може да се прави позоваване на член 5, параграф 2, буква б), не е необходимо съответните физически лица да притежават оборудване, апаратура или носители за възпроизвеждане. Те могат да получат от трето лице услуга за възпроизвеждане, която представлява необходимата фактическа предпоставка, за да могат физическите лица да получат копия за лично ползване (вж. в този смисъл решение от 21 октомври 2010 г., Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, т. 48).

36 Именно в контекста на цитираната по-горе съдебна практика следва да се провери дали услуга като разглежданата в главното производство, чиито релевантни елементи са посочени в точки 14 и 15 от настоящото решение, попада в приложното поле на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29.

37 В това отношение следва да се установи, че доставчикът на тази услуга не се ограничава с организирането на възпроизвеждането, но в допълнение предоставя с цел възпроизвеждане достъп до предаванията на някои телевизионни канали, които могат да бъдат записани от разстояние. Следователно самите клиенти избират предаванията, които трябва да бъдат записани.

38 В този смисъл разглежданата в главното производство услуга има двойна функция, която се изразява в осигуряването едновременно на възпроизвеждане и предоставяне на включените в нея произведения и обекти.

39 Ако обаче изключението за възпроизвеждане за лично ползване означава, че притежателят на права трябва да се въздържа да упражнява изключителното си право да разреши или забрани направените копия за лично ползване от физически лица при условията по член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29, изискването за ограничително тълкуване предполага този притежател да не бъде лишен от правото си да забранява или разрешава достъпа до произведения или обекти, чието възпроизвеждане се иска от въпросните лица.

40 В действителност от член 3 от Директива 2001/29 следва, че всяко публично разгласяване, включително предоставянето на закриляно произведение или обект, трябва да е обвързано с разрешението на притежателя на правата, като се има предвид, че както следва от съображение 23 от Директивата, правото на публично съобщаване на произведения трябва да се разбира в широк смисъл и се отнася до всяко предаване или препредаване на произведение на публиката по жичен или безжичен път, включително аудио-визуално излъчване.

41 В това отношение Съдът вече е постановил, че понятието за публично съобщаване обединява два кумулативни елемента, а именно наличието на „акт на разгласяване“ на произведение и неговото „публично“ разгласяване (решение от 31 май 2016 г., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, т. 37).

42 С оглед на това уточнение следва да се подчертае, що се отнася, първо, до понятието „акт на съобщаване“, че то обхваща всяко предаване на закриляни произведения, независимо от използваните средства или технически способи (решение от 31 май 2016 г., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, т. 38).

43 Освен това за всяко предаване или препредаване на произведение, при което се използва специфичен технически способ, авторът на съответното произведение трябва да даде по принцип индивидуално разрешение (решение от 31 май 2016 г., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, т. 39).

44 На второ място, за да бъде налице „публично съобщаване“ по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29, трябва, както бе напомнено в точка 41 от настоящото решение, закрилените произведения действително да бъдат „публично“ съобщени (решение от 31 май 2016 г., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, т. 40).

45 В това отношение от практиката на Съда следва на първо място, че понятието „публично“ се отнася до неопределен брой потенциални адресати и освен това предполага наличие на доста голям брой лица (решение от 31 май 2016 г., Reha Training, C-117/15, EU:C:2016:379, т.41).

46 В случая въпросният доставчик на разглежданите в главното производство услуги записва аудио-визуални предавания и ги предоставя на клиентите си чрез интернет.

47 На първо място, изглежда очевидно, че съвкупността от лица, към които се насочва този доставчик, представлява „публика“ по смисъла на цитираната в точка 45 от настоящото решение съдебна практика.

48 На второ място, първоначалното излъчване, осъществено от аудиовизуалния орган, от една страна, и осъщественото от разглеждания в главното производство доставчик на услуга, от друга страна, са извършени при специфични технически условия, следвайки различен начин на предаване на произведенията, като всеки от тях е предназначен за своята публика (вж. в този смисъл решение от 7 март 2013 г., ITV Broadcasting и др., C-607/11, EU:C:2013:147, т. 39).

49 Посочените предавания следователно представляват различни видове публично съобщаване, поради което всяко от тях трябва да получи разрешение от съответните притежатели на права.

50 При тези условия отпада необходимостта предварително да се изследва дали визираните с тези съобщавания публики са идентични или дали при необходимост публиката, към която се е насочил доставчикът на разглежданите в главното производство услуги, представлява нова публика (вж. в този смисъл решение от 7 март 2013 г., ITV Broadcasting и др., C-607/11, EU:C:2013:147, т. 39).

51 От това следва, че при липса на разрешение, дадено от притежателя на права, осъществяването на копия на произведения чрез услуга като разглежданата в главното производство би могло да наруши правата на този притежател.

52 Следователно подобна услуга по видеозапис от разстояние не може да попадне в приложното поле на член 5, параграф 2, буква б) от Директива 2001/29.

53 При тези условия отпада необходимостта от проверка на условията, предвидени в член 5, параграф 5 от посочената директива.

54 С оглед на всички гореизложени съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че Директива 2001/29, и по-специално член 5, параграф 2, буква б), не допуска национално законодателство, което позволява на търговско предприятие да предоставя на физически лица услуга за видеозапис от разстояние на копия за лично ползване на произведения, защитени от авторско право, чрез информационна система, като се намесва активно в записа без разрешението на притежателя на правата.

По съдебните разноски

55 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения, Съдът (трети състав) реши:

Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, и по-специално член 5, параграф 2, буква б), трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство, което позволява на търговско предприятие да предоставя на физически лица услуга за видеозапис от разстояние на копия за лично ползване на произведения, защитени от авторско право, чрез информационна система, като се намесва активно в записа без разрешението на притежателя на правата.

Подписи